

BESLUT

2015-03-30

Dnr: 14/01781

SAKEN

Medierna, P1, 2014-06-28, inslag om en artikel i Norrköpings Tidningar; fråga om opartiskhet och saklighet samt bestämmelsen om genmäle

BESLUT

Inslaget frias. Granskningsnämnden anser att det inte strider mot kraven på opartiskhet och saklighet. SR har dock brustit i sin hantering av en begäran om genmäle.

INSLAGET

Inslaget handlade om att en artikel i Norrköpings Tidningar (NT) om könsstympade flickor hade spridit sig till en världsnyhet på felaktiga grunder. Inslaget påannonserades enligt följande.

(Reporter) – Om när nyheten som inte var en nyhet blev en världsnyhet. (Engelsk journalist) – I think that is very sloppy journalism. (Reporter) – Ja världspressen kom till Norrköping men fick åka hem tomhänta. (Engelsk journalist) – Well not sloppy, I think it's dishonest journalism.

En reporter i inslagets inledning sa följande.

I midsommarhelgen spreds nyheten som en löpeld i Sverige och över världen. I Norrköping hade man upptäckt 30 könsstympade flickor i samma klass. Det var en nyhet som var så oväntad och fasansfull att världens medier riktade blicken mot Sveriges tionde största stad. Brittiska Independent och amerikanska Daily News tog upp det men nyheten var så spektakulär att även tidningar i Malaysia och Indien slog upp den med stora rubriker. Problemet vara bara att det här inte alls stämde. Vår reporter [namngiven] tog tåget till Norrköping för att reda ut hur det gick till när nyheten som inte var en nyhet blev till en världsnyhet.

Därefter berättade reportern om det genomslag som artikeln fått i svenska och internationella medier. Bland annat nämndes det att en artikel i Svenska Dagbladet om nyheten innehöll en uppgift om att vissa av flickorna som utsatts för könsstympningen var födda i Sverige. En professor i medicinsk antropologi

intervjuades som sa följande.

Äh, jag vet inte. För mig är det nästan svårt att tänka mig det här med att folk kunde tro att det hade begåtts på svenska flickor, födda och uppväxta i Sverige.

Därefter intervjuades en engelsk journalist från The Guardian. Journalisten berättade om att han undersökt nyheten för att få reda på om könsstympningen skett i Sverige men att han upptäckt att så inte var fallet och att de inte hittats i samma klass. Därefter sades följande.

(Engelska journalisten) – The whole story was based on very false premises.
(Reporter) – [Engelska journalistens namn] hittar ingen klass. Faktum är att han inte hittar någon nyhetstory i huvudtaget. (Engelska journalisten) – To discover that actually these girls who were circumcised in Somalia or Eritrea or Ethiopia and that they were newly arrived emigrants and that it wasn't a school class. It destroys the story completely.

Reportern sa sedan att flickorna inte gick i en och samma klass utan var en sammansatt grupp av relativt nyinkomna immigranter från främst Östafrika som skulle tala om mänskliga rättigheter och omskärelse. Reportern sa dessutom att 97 procent av kvinnorna från Eritrea och Somalia är könsstympade och översatte den engelske journalisten som sa att det inte var en nyhet utan precis vad man hade kunnat förvänta sig. Den medverkande professorn i medicinsk antropologi sa därefter bland annat följande.

Det är och förblir så att det fanns ingenting i den här så kallade nyheten som stämde. Det fanns inga olagligheter, det fanns inget konstigt med, det var inga flickor som upptäcktes i den bemärkelsen. Inte mer än att man kan göra den upptäckten varje dag själv genom att gå in på väldigt många svenska skolor och tala med somaliska flickor. Så det fanns inget nyhetsvärde. När man har tagit bort de falska uppgifterna fanns det inget kvar utom en storm av indignation.

Antropologen avslutade med att nämna att det aldrig upptäckts något fall där flickor könsstympats i Sverige. Reportern berättade därefter att Svenska Dagbladet backat från uppgiften om att flera av flickorna var födda i Sverige men att det dröjde flera dagar, trots att det tidigt stod klart att flickorna inte gick i samma klass, innan NT publicerade en uppföljande artikel där det klargjordes att inget brott hade begåtts och att klassen var en grupp. Den engelske journalisten sa sedan följande.

I think that is very sloppy journalism. Well not sloppy, I think it is dishonest journalism. It's deliberately holding back information from your readers that you know would make the story...that was a great story... that got you a lot of attention. Not a story.

Det sades därefter att uppgifterna om att det var en klass kom från en anställd på elevhälsan i Norrköping. Representanten från elevhälsan intervjuades. Hon sa att hon bett NT:s reporter att kontrollera den uppgiften, då hon själv endast hade andrahandsuppgifter om att det rörde sig om en klass. Hon berättade även att hon inte fått möjlighet att läsa artikeln innan publicering. Därefter

intervjuades artikelförfattaren. Hon berättade att hon inte uppfattat någon begäran om att dubbelkontrollera uppgiften om att flickorna påträffats i en klass och att hon såg den anställda vid elevhälsan som trovärdig. Bland annat sades följande.

(Reporter) – Borde inte du ha dubbelkollat den då? (Artikelförfattare) – Det kan man ju tycka såhär men då kan man ju ställa en motfråga. Vad hade hänt om jag skrivit grupp då? Hade du suttit här? Hade västvärlden skrivit om det här problemet? Så att jag... med facit i hand... man kan inte försvara att man haft en uppgift som varit missvisande, det vore väldigt oproffsig att göra det. Men med facit i hand kan jag ändå tycka att skillnaden är väldigt hårfin i det här fallet.

NT:s redaktionschef medverkade även under intervjun och ifrågasatte om det fokus som lades på frågan om att det rörde sig om en klass eller grupp var av större betydelse. Det följdes av ett uttalande från den brittiske journalisten som sa att han ansåg att den uppgiften var av stor betydelse för somalier, etiopier och eritreaner i Sverige eftersom det målade upp en bild av att de omskär sina döttrar här i Sverige. I slutet av inslaget svarade antropologen på frågan om det inte var viktigt om frågan om könsstympning lyfts fram. Antropologen svarade följande.

Jo. Vad jag inte förstår är om det ska vara rimligt att ändamålen helgar medlen. Ska det vara okej att gå ut och påstå saker. Frågan är om vi måste ljuga oss till en uppmärksamhet. Är inte frågan tillräckligt allvarlig i sig själv för att vi ska kunna diskutera den sakligt med de fakta som faktiskt finns och den verklighet som finns.

ANMÄLAN

Inslaget har anmälts av ansvarig utgivare för NT som anser att inslaget felaktigt pekade ut NT för att ha ljugit till sig uppmärksamhet, att nyheten om de könsstympade barnen inte var någon nyhet och att ingenting i granskningen stämde. Det var grova anklagelser som NT inte fick bemöta i inslaget.

Tidningen fick uppgifterna om att flickorna som utsatts för könsstympning gick i samma klass från en representant för elevhälsans sakkunnige i Norrköpings kommun. Tidningen påstod aldrig att könsstympningen skett i Sverige. Några dagar efter publiceringen tog elevhälsan tillbaka uppgiften om att det rörde sig om en klass och uppgav att det i stället rörde sig om en särskilt sammansatt grupp som satts samman för att undervisa om mänskliga rättigheter och barnkonventionen. Skillnaden mellan klass och grupp var i detta fall hårfin och var i sammanhanget oväsentlig.

Inslaget i *Medierna* ägnades till stor del åt att förlöjliga NT. Anklagelserna i inslaget byggde till stor del på två personer som fick stort utrymme i inslaget, en engelsk frilansjournalist och en professor i antropologi. Tidningen fick ingen information om den engelske journalistens medverkan eller den kritik om slarvig och oärlig journalistik som han framförde. I inslaget utelämnades även information om att den engelske journalisten publicerade en lång artikel om

könsstympningen i tidningen The Guardian den 28 juni 2014, trots att han i *Medierna* hävdade att han inte hittade någon nyhet.

Den intervjuade antropologen fick oemotsagd och grundlöst framföra påståenden om att det inte fanns något i nyheten som stämde och att rapporteringen var lögnaktig.

Varken NT:s reporter eller redaktionschef som medverkade i inslaget fick möjligheten att bemöta anklagelserna från den engelska journalisten eller antropologen. Representanten från elevhälsan har aldrig framfört ett krav på att uppgiften om klass ska dubbelkollas. Det var en efterhandskonstruktion. *Medierna* borde ha granskat de bandade intervjuer NT har med representanten från elevhälsan där det aldrig framgick att uppgifterna ska dubbelkollas.

Tidningens ansvarige utgivare kontaktades aldrig av Sveriges Radio (SR) och redaktionschefen fick bjuda in sig själv till samtalet med tidningens reporter. I inslagets inledning tog programledaren ställning direkt för en part när hon sade att problemet var att det här inte alls stämde avseende uppgifterna om de könsstympade flickorna.

NT skickade den 30 juni 2014 ett genmäle till *Mediernas* redaktion. Det dröjde dock flera dagar innan SR lade ut en länk till tidningens genmäle på SR:s webbplats och NT har inte fått möjligheten att framföra sin åsikt i nästkommande program.

PROGRAMFÖRETAGETS YTTRANDE

SR, som anser att inslaget överensstämmer med kraven på opartiskhet och saklighet samt att anmälarens begäran om genmäle har handlagts i överensstämmelse med bestämmelsen i 15 § sändningstillståndet, anför i huvudsak följande.

Inslaget var ett reportage som avsåg att belysa vilket genomslag en publicering av den här typen av uppgifter kan få. Spridningen av nyheten i NT i såväl svensk som utländsk media berodde, enligt flera kritiker, på den anmärkningsvärda uppgiften att 30 flickor i samma klass i Norrköping var könsstympade. Det framgick inte i den ursprungliga rapporteringen att det rörde sig om en grupp sammansatt av nyanlända flickor från länder där en majoritet av flickorna är könsstympade. Oavsett om NT avsåg det eller inte kom artikeln att tolkas som om könsstympningen skett i Sverige vilket ledde till stor uppmärksamhet vilket var det *Medierna* ville visa.

Medierna angav aldrig att NT uppgett att flickorna utsatts för könsstympning i Sverige. Det framkom i programmet att Svenska Dagbladet skrivit att flickorna var svenskfödda men att detta senare rättades av tidningen. De kritiska personer

som intervjuades i programmet ansåg att det var av stor betydelse om det rörde sig om en klass eller en grupp som flickorna påträffades i. NT anser att skillnaden mellan en klass och grupp är hårfin. Kritiska personer i inslaget har gjort en annan bedömning.

NT fick möjlighet att bemöta kritiken. Det finns inget krav på att ett bemötande måste ske genom frågor till den ansvarige utgivaren. I det här fallet besvarades frågorna av den erfarna journalist som utfört reportaget och tidningens redaktionschef. De fick information om att de engelske reportern skulle medverka i *Mediernas* reportage och fick frågor och gott om utrymme att kommentera grunden för den engelske reporterns kritik, nämligen faktumet att ordet klass leder läsarens tankar fel. Den engelske reportern skrev inte någon nyhetsartikel om könsstämpningen utan en mediekritisk artikel om bland annat NT:s artikel.

Den intervjuade antropologen uttalade sig kritiskt om mediebevakningen i stort främst gällande Svenska Dagbladets uppgift om att flickorna var svenskfödda. Det framgår av sammanhanget. NT fick möjlighet att bemöta den del av antropologens kritik som riktade sig mot tidningens artikel i och med att intervjun med tidningens företrädare till stor del behandlade frågan om när det var motiverat att publicera en felaktig uppgift.

Vad gäller företrädarens för elevhälsans påstående om att hon begärt att hennes uppgift om att flickorna påträffats i en klass skulle dubbelkollas fick NT möjlighet att framföra sin ståndpunkt i inslaget.

En betydande del av inslaget ägnades åt intervjun med de två erfarna representanterna för NT som fick ge sin syn på de avgörande delarna av den kritik som framfördes. Kravet på genmäle var mot den bakgrunden inte motiverat och därför avfärdades det.

SR:s företrädare förhöll sig opartiska under intervjuerna men sammanfattade kritiken mot NT inledningsvis och ställde kritiska frågor till företrädare för NT. Det är brukligt och inom ramen för granskande program.

ANMÄLARENS KOMMENTAR PÅ SR:S YTTRANDE

Med anledning av SR:s yttrande anför anmälaren bland annat följande.

NT anser att tidningen inte fick utrymme att ge sin syn på de avgörande delarna av den kritik som riktades mot tidningen redan i programmet. De avgörande delarna var den allvarliga kritik som riktades mot NT att tidningen ljugit till sig uppmärksamhet och att ingenting i granskningen stämde. NT fick inte bemöta kritiken från reportern från The Guardian eller antropologen. Kritiken som framfördes av antropologen var inte generellt riktad mot media utan mot NT.

Medierna borde ha kontaktat ansvariga på NT.

TILLÄGGSYTTRANDE FRÅN SR

SR har i ett tilläggsyrkande anfört bland annat följande.

SR vill tillägga att reportern på NT inte vid något tillfälle hänvisade *Mediernas* reporter vidare till chef eller utgivare trots att hon hade den möjligheten. Det måste vara NT:s eget ansvar att frågor hamnar hos rätt person. *Medierna* hade dessutom varit tydlig med vad man ville intervjua NT:s reporter om.

AKTUELLA BESTÄMMELSER

SR ska utöva sändningsrätten opartiskt och sakligt samt med beaktande av att en vidsträckt yttrande- och informationsfrihet ska råda i radion (14 § i sändningstillståndet). Kravet på opartiskhet innebär enligt granskningsnämndens praxis att om allvarlig kritik riktas mot en klart utpekad part ska den kritiserade få bemöta eller kommentera kritiken. Som regel ska detta ske i samma program eller inslag.

Kravet på saklighet innebär främst att uppgifter som är av betydelse för framställningen ska vara korrekta och att framställningen inte får vara vilseledande, till exempel genom att väsentliga uppgifter utelämnas.

SR ska ge den som har ett befogat anspråk på att bemöta ett påstående tillfälle till genmäle (15 § i sändningstillståndet). Ett genmäle ska sändas så snart det kan ske i eller i anslutning till program av samma eller likartad karaktär som det som anmärkningen avser. En begäran om genmäle ska behandlas skyndsamt hos programföretaget. Om SR avslår en skriftlig begäran om genmäle ska programföretaget informera om möjligheten att göra en anmälan till granskningsnämnden. Ett beslut om avslag ska innehålla skälen för avslaget.

GRANSKNINGSNÄMNDENS BEDÖMNING

I granskningsnämndens uppgift ingår inte att pröva textinformation på webbplatser. Den delen av anmälan lämnas därför utan åtgärd.

Opartiskhet och saklighet

Inslaget handlade om vilket genomslag en artikel om könsstympade flickor som tidningen NT hade publicerat hade fått i svensk och internationell media. I inslaget framkom att den aktuella artikeln enligt kritiker innehöll uppgifter som andra medier hade tolkat som anmärkningsvärda och i vissa fall felaktiga. Bland annat framkom att uppgiften i artikeln om att flickorna hade gått i samma klass inte stämde. Enligt nämnden fick såväl artikelförfattaren som NT:s redaktionschef bemöta den kritik som riktades mot uppgiften i artikeln i det aktuella inslaget. Inslaget strider därför inte mot kravet på opartiskhet i detta avseende.

Av inslaget framkom vidare att bland andra Svenska Dagbladet hade tolkat uppgifterna i artikeln som att det rörde sig om flickor som var födda i Sverige. I inslaget framkom dock enligt nämnden att Svenska Dagbladet senare hade backat från dessa uppgifter. De uttalanden som gjordes av den intervjuade antropologen riktade sig enligt nämndens bedömning mot mediabevakningen i stort och kan inte anses vara en kritik mot NT som krävde ett bemötande. Inslaget strider därför inte heller i detta avseende mot kravet på opartiskhet.

Nämnden kan vidare inte finna att vad anmälaren framfört i övrigt medför någon överträdelse av kravet på opartiskhet. Nämnden anser inte heller att inslaget strider mot kravet på saklighet.

Genmäle

Av handlingarna i ärendet framgår att NT begärde genmäle två dagar efter sändningen av inslaget. Nämnden kan mot bakgrund av den bedömning som gjorts i frågan om opartiskhet inte finna att anmälaren hade ett sådant befogat anspråk för sin begäran.

Vad gäller SR:s hantering av begäran om genmäle gör nämnden följande bedömning.

Av handlingarna framkommer att SR tre dagar efter det att begäran om genmäle inkommit bekräftade att de tagit emot anmälarens begäran. SR har själva uppgett att de "avfärdade" begäran om genmäle. Enligt bestämmelsen om genmäle i sändningstillståndet ska SR skriftligen avslå en sådan begäran. Beslutet om avslag ska vidare innehålla skälen för avslaget samt information om möjligheten att göra en anmälan till granskningsnämnden. Då SR inte har meddelat ett sådant beslut i enlighet med bestämmelsen har programföretaget enligt nämndens mening brustit i sin hantering. För detta förtjänar SR kritik.

Detta beslut har fattats av Kristina Ståhl, K-G Bergström, Leif Hedman, Nedjma Chaouche och Dag Mattsson efter föredragning av Johannes Wik.

På granskningsnämndens vägnar

Kristina Ståhl

Johannes Wik